

Психологізм прози Стендаля

За романом Ф.Стендаля
“Червоне і чорне”

Тезаурус

Психологізм - якість художнього твору, через яку письменник передає внутрішній світ своїх персонажів.

Соціально-психологічний роман — це один із різновидів романного жанру, в якому в складних, часто екстремальних життєвих ситуаціях розкриваються багатогранні характери героїв з усім розмаїттям їхнього психологічного функціонування в контексті соціального середовища. Для соціально-психологічних творів характерне розкриття несподіваних вчинків, прихованих причин поведінки персонажів через розкриття спадкових факторів, потаємних бажань, роздумів, мрій, снів. На відміну від соціально-побутових творів, у яких увага митця прикута до повсякденного життя, зримих, передусім соціальних, причин і наслідків поведінки персонажів, автор соціально-психологічного твору досліджує взаємини особи і соціуму, враховуючи психологічні чинники: інтелектуальні зусилля, емоції, інтуїцію, свідомі й несвідомі поривання людини.

Внутрішній монолог — різновид монологу, в якому передаються внутрішні переживання персонажа замість опису зовнішніх реальних подій, ситуацій, що викликають ці переживання.

Варіант № 1

Завдання 1. Прочитайте наведений фрагмент тексту. Визначте, у роль відіграє цей епізод у сюжеті роману.

Завдання 2. Визначте, які риси характеру персонажів розкриваються у цьому епізоді.

Завдання 3. Визначте, якими з перелічених художніх засобів автор розкриває характери персонажів. Обґрунтуйте свій вибір.

- Пряма авторська характеристика.
- Мова персонажів
- Внутрішній монолог
- Дії персонажів
- **Завдання 4.** Поміркуйте, як ставиться до своїх персонажів автор. Якими засобами автор передає своє ставлення?
- **Завдання 5.** Доведіть, що поданий епізод — фрагмент соціально-психологічного роману.

Текст № 1

У відповідь дядько Сорель спочатку довго проказував усі шанобливі вирази, які знав напам'ять. Повторюючи ці пусті слова а кривою посмішкою, яка ще підсилювала облудний і мало не шахраюватий вираз його обличчя, старий селянин намагався втямити, чого раптом така поважна людина хоче взяти до себе його ледачого сина. Він був дуже незадоволений Жульєном, а проте пан де Реналь пропонував тому несподівану платню — триста франків на рік, з харчами і навіть з одягом. Остання умова, яку спритний дядько Сорель раптом здогадався висунути, також була прийнята паном де Реналем. Ця вимога вразила мера. «Якщо моя пропозиція не захоплює Сореля і він не почуває себе облагодіяним, як цього слід було б чекати, то ясно,— говорив він сам собі,— що до нього вже зверталися з такою пропозицією. А хто ж іще міг це зробити, як не Вально?» Марно наполягав пан де Реналь на тому, щоб справу покінчити негайно: хитрий стариган уперто відмовлявся; йому треба, казав він, порадитись із сином — ніби й справді в провінції багатий батько буде радитись із сином, в якого нічого немає,— хіба що про людське око...

Варіант № 2

Завдання 1. Прочитайте наведений фрагмент тексту. Визначте, яку роль відіграє цей епізод у сюжеті роману.

Завдання 2. Визначте, які риси характеру персонажів розкриваються у цьому епізоді.

Завдання 3. Визначте, якими з перелічених художніх засобів автор розкриває характери персонажів. Обґрунтуйте свій вибір.

- Пряма авторська характеристика
- Мова персонажів
- Внутрішній монолог
- Дії персонажів

Завдання 4. Поміркуйте, як ставиться до своїх персонажів автор. Якими засобами автор передає своє ставлення?

Завдання 5. Доведіть, що поданий епізод — фрагмент соціально- психологічного роману.

Тест № 2

- Кажі мені, та не бреші, якщо можеш, сучий грамотію, звідки ти знаєш пані де Реналь, коли ти з нею розмовляв?
- Я ніколи з нею не розмовляв,— відповів Жульєн,— ніколи й не бачив цієї дами, хіба що в церкві.
- Ти, мабуть, задивлявся на неї, підлий нахабо!
- Ніколи! Ви знаєте, що в церкві я не бачу нікого, крім Бога,— додав Жульєн, прикидаючись святенником, бо гадав, що це врятує його від стусанів.
- Ні, тут діло нечисте,— мовив хитрий селяк і на хвилюку замовк,— та від тебе, клятий облуднику, нічого не доб'єшся. - Ну що ж, я здихаюся тебе, а лісопилка працюватиме ще й краще.
- Ти якось втерся у довір'я до пана кюре чи ще там когось, і тобі виклопотали тепле місце. Иди складай речі, я поведу тебе до пана де Реналья, ти в нього будеш вихователем дітей.
- А що я за це матиму?
- Харчі, одяг і триста франків платні.
- Я не хочу бути лакеєм.
- Тварюко, та хто тобі каже, щоб ти був лакеєм? Хіба я хочу, щоб мій син був лакеєм?
- Аз ким я їстиму?

Це питання спантеличило старого Сореля, він відчув, що, продовжуючи розмову, може припуститися дурниць. Він розпалився, вилаяв Жульєна, обвинуватив його в жадібності і нарешті вийшов порадитися з старшими синами.

Варіант № 3

Завдання 1. Прочитайте наведений фрагмент тексту. Визначте, яку роль відіграє цей епізод у сюжеті роману.

Завдання 2. Визначте, які риси характеру персонажів розкриваються у цьому епізоді.

Завдання 3. Визначте, якими з перелічених художніх засобів автор розкриває характери персонажів. Обґрунтуйте свій вибір.

- Пряма авторська характеристика
- Мова персонажів
- Внутрішній монолог
- Дії персонажів

Завдання 4. Поміркуйте, як ставиться до своїх персонажів автор.

Завдання 5. Доведіть, що поданий епізод відображає своєрідність психологізму автора.

Текст № 3

З нагоди свята всі вікна були запнуті червоною тканиною, і сонячне проміння, проходячи крізь неї, створювало разючий світловий ефект, величний і суворий. Жульєна пройняв трепет. Він був сам у церкві. Він опустився на лаву, яка здалась йому найкращою; на ній був герб пана де Реналья. На лаві Жульєн помітив клаптик друкованого паперу, немов навмисно покладений тут, щоб його прочитали. Він глянув на нього й прочитав: «Подобиці страти і останні хвилини життя Луї Женреля, страченого в Безансоні...» Папірець був розірваний. На звороті можна було прочитати перші два слова рядка: «Перший крок». «Хто міг покласти сюди цей папірець? — спитав себе Жульєн.— Бідолаха,— додав він, зітхнувши,— його прізвище закінчується так, як і моє...» — І він зібгав папірець. Коли Жульєн виходив, йому здалося, що біля кропильниці кров: це була розлита свячена вода, але від червоних завіс на вікнах вона здавалась кров'ю. Зрештою Жульєнові стало соромно за свій таємний страх. «Невже Я такий боягуз? — сказав він сам до себе. — До зброї!»

Варіант № 4

Завдання 1. Прочитайте наведений фрагмент тексту. Визначте, яку роль відіграє цей епізод у сюжеті роману.

Завдання 2. Визначте, які риси характеру персонажів розкриваються у цьому епізоді.

Завдання 3. Визначте, якими засобами автор розкриває психологічний стан героя.

Завдання 4. Поміркуйте, якими засобами розкривається авторське ставлення до героя.

Завдання 5. Доведіть, що поданий епізод відображає своєрідність психологізму автора.

Текст № 4

Жульєн з деяким зусиллям підвів очі; серце його билось так, що голос тремтів, коли він вимовив, що йому треба бачити пана Пірара, ректора семінарії. Не відповівши ні слова, чоловік у чорному зробив йому знак іти за ним. Вони зійшли на другий поверх широкими сходами з дерев'яними поручнями; . криві східці похилились у бік, протилежний од стіни, і здавалося, ось-ось заваляться зовсім. Маленькі двері, над якими був прибитий великий надмогильний дерев'яний хрест, пофарбований чорною фарбою, насилу відчинились, і воротар завів його до низької темної кімнати з побіленими вапном стінами, на яких висіли дві великі, почорнілі від часу картини. Тут Жульєна залишили самого. Він стояв, страшенно пригнічений, серце його шалено билось, він заплакав би, але не смів. Мертва тиша панувала в домі.

Варіант № 5

Завдання 1. Прочитайте наведений нижче фрагмент тексту. Визначте, яку роль відіграє цей епізод у сюжеті роману.

Завдання 2. Визначте, які риси характеру персонажів розкриваються у цьому епізоді.

Завдання 3. Визначте, якими з перелічених художніх засобів автор розкриває характери персонажів. Обґрунтуйте свій вибір.

- Пряма авторська характеристика
- Мова персонажів
- Внутрішній монолог
- Дії персонажів

Завдання 4. Поміркуйте, як ставиться до свого героя автор? У який спосіб передає це ставлення?

Завдання 5. Доведіть, що поданий епізод — фрагмент соціально-психологічного твору.

Текст № 5

Страх перед людською зневагою, який, здавалося мені, я зможу перебороти перед смертю, змушує мене взяти слово. Я не маю честі належати до вашої касты, панове, в моїй особі перед вами селянин, що повстав проти низькості свого стану.. Я не прошу у вас ніякої милості, — продовжував Жульєн твердим голосом.— Я не плекаю райдужних надій,— мене чекає смерть, і це буде справедливо. Я вчинив замах на життя жінки, гідної найглибшої пошани, Пані де Реналь була для мене майже матір'ю. Злочин мій жахливий, і зроблений він був умисно. Отже, панове присяжні, я заслужив смерть. Проте, хоча б я й менше завинив, я бачу тут людей, які, не задумуючись над тим, що молодість моя заслуговує співчуття, захочуть покарати в моїй особі і раз назавжди зломити тих юнаків незнатного походження, пригнічених бідністю, яким пощастило здобути добру освіту, внаслідок чого вони насмілились проникнути в середовище, яке на мові чванливих багатіїв зветься вищим світом. Ось у чому, панове, полягає мій злочин, і він буде покараний тим суворіше, що, по суті, мене судять люди, не рівні мені. Я не бачу тут на лавах присяжних жодного заможного селянина, а тільки самих обурених буржуа...